

התרחבות גבולות הסמכות של הרבנות ובתי הדין הרבניים דרך חקיקת משנה

דר' סוזן ווייס, עו"ד, מרכז צדק לנשים
לשכת עוה"ד, מחוז ירושלים, אוקטובר 2015

CENTER FOR WOMEN'S JUSTICE
מרכז צדק לנשים

לשכת עורכי-הדין בישראל
THE ISRAEL BAR

מבנה ההרצאה

- תזה והנחות יסוד
- מעשי חקיקה בלתי פורמליים
- המלצות

תזה: במקום לפרש חוקים הפוגעים בזכויות אדם
בעצמם, המדינה **מרחיבה** את גבולות החוקים
הללו באמצעות מעשי חקיקה "בלתי פורמליים"

חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין
וגירושין), 1953

חוק השמירה על המקומות הקדושים,
1967

חוק הרבנות הראשית לישראל, 1980

זכויות היסוד שנפגעות

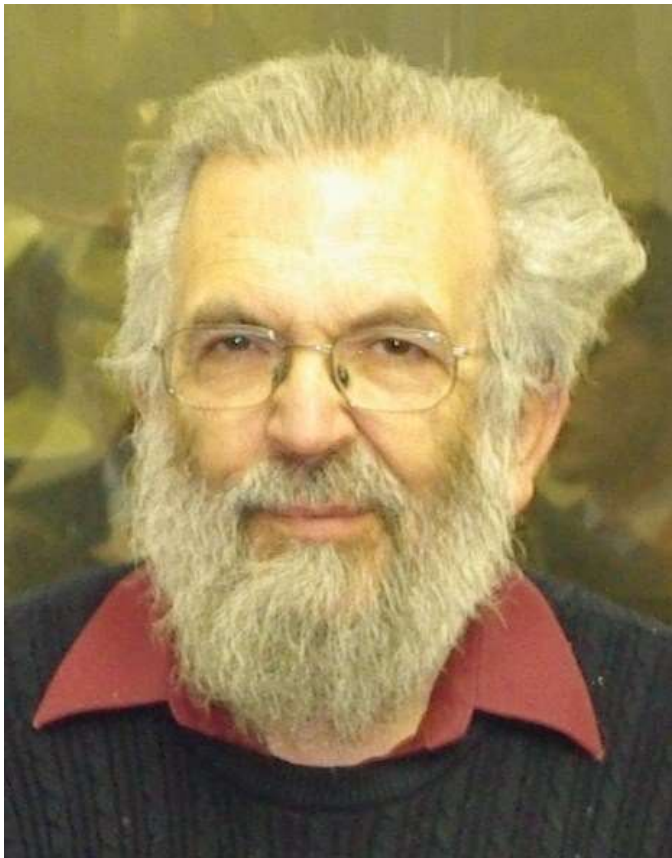
- הזכות לחירות
- הזכות לשוויון
- הזכות לכבוד
- הזכות לפרטיות
- הזכות להקים משפחה
- הזכות להכיר את ההורים

הכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם, 1948

האמנה בדבר זכויות הילד, 1989

בג"ץ קעדאן, בג"ץ אליס מילר, בג"ץ שדולת הנשים, בג"ץ קטלן, בג"ץ אוניברסיטת חיפה, בג"ץ גלאון

הנחה: כללים מסודרים וברורים אינם מונעים פגיעה בזכויות יסוד

"אין לבלבל את עקרון
שלטון החוק [או עקרון
כללי הצדק הטבעי-ו.ו.].
עם עקרון הדמוקרטיה,
הצדק, השוויון, זכויות
אדם ... מכל סוג, כבוד
לאדם, או כבודו של אדם."

• "שלטון החוק", פרופ' יוסף רז (1979)

מעשי חקיקה בלתי פורמליים

"הרשימה השחורה"

- **הנחיות** היועץ המשפטי לממשלה, רשימות מעוכבי נישואין, 1976, 2003.

- היועמ"ש: יש סמכות לרשויות המדינה לנהל רשימה --הכוללת מידע אישי (ביותר) לגבי אזרחיה-- כדי למנוע הפרות עתידיות של הדין הדתי.
- יש לגבש **הוראות והנחיות** בהתאם לכללי הצדק הטבעי.

בג"ץ רשימה שחורה

• בג"ץ 2805/14:

• האם יש סמכות לביה"ד לנהל רשימה שחורה? לבדוק כליות ולב, ואף מיטות? מה עוד, הרי ישנם אנשים שלא יבקשו לעולם להתחתן ופרטיותם מחוללת ללא כל סיבה?

• ביהמ"ש: לוחץ למחיקת התיק.

בתי דין מיוחדים לענייני ממזרים

- הנחיות סדר דין בענייני כשרות יוחסין, 2003.

- וועדה מיוחדת- הכוללת את הרבנים הראשיים ואת היועץ המשפטי לממשלה-- מקימה הרכב בית דין מיוחד לסידור "הטיפול המערכתי בתיקים קשים אלו".

בג"ץ ממזרים

- בג"ץ 3691/14
- האם יש סמכות לבית דין רבני לדון בשאלת מעמדו של קטין? הרי הקטין לא ביקש להתחתן או להתגרש, והוא חף מכל פשע.
- הפרקליטות: ממליצה לביהמ"ש להעלים עין. התיק "תיאורטי".
- תשובת ביהמ"ש: עוד אין הכרעה
- (הנחיות היועמ"ש ('76): סמכותו של רושם הנישואין קמה רק כאשר אדם פונה אליו בבקשה להירשם לנישואין באין פניה אין סמכות).

"שתוקים"

• תקנות והוראות לרישום נישואין,

2013 33 יט.

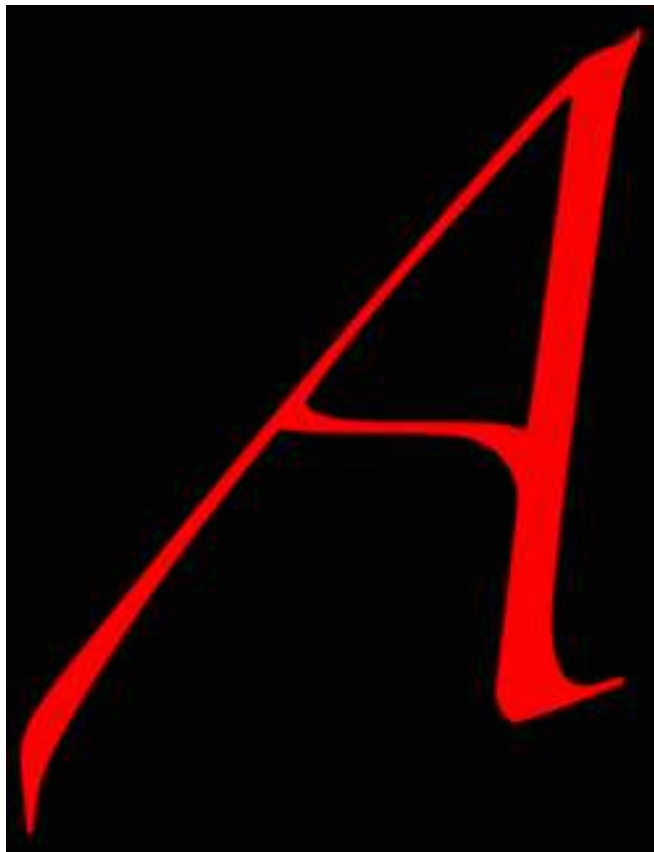
הרבנות: מעכבת את החתונה של כל
איש המבקש להינשא ואינו יודע מי
אביו.

בג"ץ משפטי ניאוף

- בג"ץ 5676/12:
- האם יש סמכות לבד"ר לנהל דיון בעניין "ניאוף" אשה כשהזוג מתגרש בהסכמה? הרי, האשה לא ביקשה להתחתן, אלא להתגרש; ושאלת ה"ניאוף" איננה רלוונטית לגירושין בהסכמה
-
- ביהמ"ש: לנסח **הנחיות**
- הפרקליטות: מנסחת **הנחיות** לעניין הליך לקביעת הגבלה על בני זוג גרושים להינשא בעתיד – 2015'

בג"ץ מסרב לנקוט עמדה לגבי הנחיות ניאוף

- ביהמ"ש: "...בלא לנקוט עמדה לגופן של ההנחיות במסגרת ההליך דנא או לגבי שאלות אחרות שעשויות להתעורר, עצם כניסתן של ההנחיות לתוקף יצר שינוי במצב שקדם להגשת העתירה..." (כ' הנשיא ש' גרוניס)

עיכוב חתונות של כהנים

- **תקנות** והוראות לרושמי נישואין,
2013 ס'33 יז.

- הרבנות: ממליצה לבדוק כל כהן
המבקש להתחתן עם אשה אשר
אביה אינו יהודי, או עם אישה
ששכבה עם גבר נוכרי.

- הרבנות: לך תוכיח שאתה לא כהן...

עיכוב חתונות של נשים מניקות

• **תקנות** והוראות לרושמי נישואין,
2013

ציטוט מתוך פרוטוקול בית הדין – דיין
לאישה מניקה:
"יש לך חלב? לקחת תרופות להפסקת
החלב? מתי היית עם בעלך בפעם
האחרונה?"

עיכוב חתונות של נשים שלא טבלו במקווה

- **תקנות** והוראות לרושמי נישואין, 2013, ס' 53ה.

- הרבנות: מורה לרבנים עורכי טקסי נישואים לקבל מהכלה את פתק טבילתה במקווה ולתייק בתיק הנישואין.

עיכוב חתונות אם חותמים על הסכם טרום נישואין למניעת עגינות

ארגון רבני צהר

- **תקנות** והוראות לרושמי נישואין, 2013, ס' 73 ב.

- הרבנות: מעכבת עריכת טקסי נישואין של זוגות המבקשים את אישורה על הסכם טרום נישואין.

בג"ץ נשות הכותל

- בג"ץ 275/89, מרץ '89.
- האם יש סמכות לממונה על הכותל המערבי למנוע תפילת נשים בכותל?
- הפרקליטות: כן.
- 2(א) (א1) ל"תקנות השמירה על מקומות קדושים ליהודים" האוסר טקס דתי שלא "כמנהג המקום": תוקן בדצמבר '89.

שלושת פסקי הדין בעניין נשות הכותל

- השאלה החוזרת (27 שנים): האם נשות הכותל עורכות "טכס דתי על פי מנהג המקום"?

- בבג"ץ 275/89:

- ש' אלון: מנהג אינו מנהג המקום. ש' לוין: כן, משום שמנהג המקום הוא מושג פלורליסטי וגמיש.

- בבג"ץ 3358/95:

- ש' מצא, ט' שטרסברג-כהן, ד' ביניש: כן, מנהג הוא מנהג המקום.

- דנג"ץ 4128/00:

- ש' אנגלרד: לא, אבל אני בדעת מיעוט, בית המשפט הכריע אחרת!

אסור לנשים לקרוא מספר תורה בכותל

- **נוהל** הכנסת ספרי תורה לרחבת הכותל המערבי, 2010

- הממונה על הכותל המערבי: מונע הכנסת ספרי תורה לרחבת הכותל מחשש "ניסיונות שהיו מוכרים מן העבר [של נשים] להכניס ספרי תורה לצורך עריכת טכסים דתיים שלא על פי מנהג המקום".

Photo by Charlie Kalech, used with permission

בתי דין מיוחדים לגיור

- דו"ח ועדת נאמן בנושא גיור, (1998) דין וחשבון והמלצות הוועדה לגיבוש רעיונות והצעות בנושא הגיור בישראל

ביהמ"ש העליון מכיר בסמכות בתי הדין לגיור לבטל גיור

- בג"ץ 5079/08
- בג"ץ 5444/13
- האם יש סמכות לבטל גיורים?
- ביהמ"ש: (כנראה ש) כן

הרחבת הסמכת לחקור גרים

- **כללי** הדיון בבקשות לגיור, 2006 (ביטולי גיור)

- **הנחיות** בירור יהדות, 2010 (מנהל תחום בירורי יהדות)

- **תקנות** והוראות לרושמי נישואין, 2013 (עולים אחרי 1990 ואנשים שהוריהם לא התחתנו בארץ הם כקבוצות חשודות)

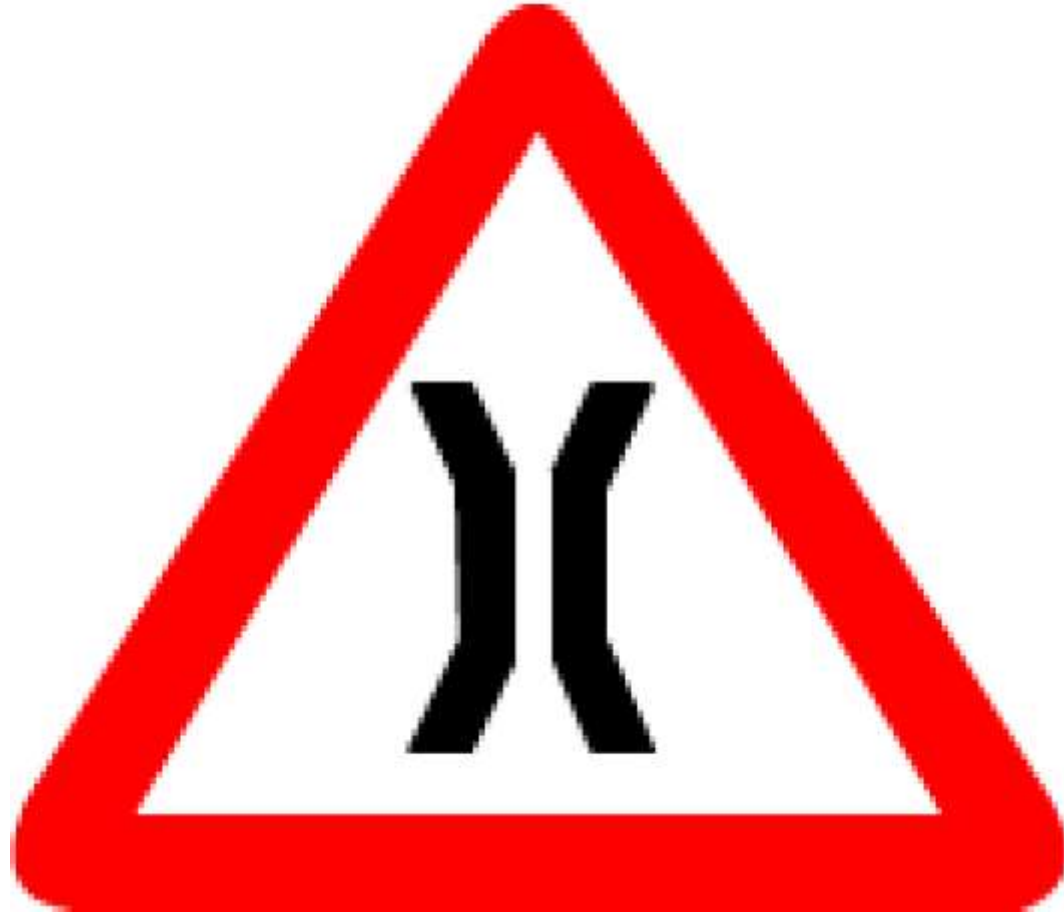
המלצות

לשאול את השאלות הנכונות

- 1: מהו החוק?
- 2: באיזה זכות יסוד פוגע החוק/נוהל?
- 3: מה תכלית החוק?
- 4: האם הנוהל תואם את התכלית?

לפרש בעמעות

1. יש לפרש את החוק/נוהל בעמעות
על מנת להקטין את עוצמת
הפגיעות בזכויות יסוד

2. יש לבטל נהל שאינו משרת את
תכלית החוק

מהו החוק? (אין חוק גיור)

באיזה זכות יסוד פוגע הנוהל? (בשוויון ובחופש מצפון)

Photo by Charlie Kalech, used with permission

מה תכלית החוק?
(סידור נישואין למבקשים להינשא ולא לאלו שלא ביקשו
ואולי גם לא יבקשו!)

שלחו אלינו את הממזרים, הנואפות, והגרים
שלכם....

CENTER FOR WOMEN'S JUSTICE
מרכז צדק לנשים

טל: 02-566-4390 מייל: cwj@cwj.org.il
פייסבוק: www.cwj.org.il | cwjrael